

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dîtîqa (nouum) ḥadāta (testamentum)

Parisiis, 1584

Epistola Pavli Apostoli ad Galatas

urn:nbn:de:hbz:466:1-39367

quod vehementer in Iudaismo quæ antè cōversationē meā enim audistis
 13 שמתתן גיר הופכני דמן קדים דביהודיותא דיתיראית
 & excellētiore eam suā & vastans Dei Ecclesiam sum persecutus
 רדלי הוית עדתה דאלהא וחרב הוית לה 14 ומתיתר
 in cognatione mea q̄ erāt annorū meorū filij multi quān multo in Iudaismo erā
 הוית ביהודיותא טב מן סניאא בני שני דאית הו בטהומי
 autem voluit cūm patrū meorū in doctrina eram zelans & excellētius
 ויתיראית טאן הוית ביולפנא דאבהי 15 כד צנא דין
 ut reuelaretur per grām suā & vocavit me matris meæ utero ab q̄ segreg. me ille
 הו מן דפרשני מן כרסי אמי וקרני בטיבותה 16 דנגלא
 carni reuelari non hora eadē intergētes ut eū annuntiare per me Fili' er
 ברה בני דאסבריהו בעכמא כד שעתה לא גליית לבסרא
 qui Apostolos ad in Ierusalem profectus sum neque & sanguini
 ולדמא 17 ולא אזלת לאורשלם לות שליחא דמן
 in Damascus reuersus sum & rursus in Arabiam profectus sum sed ante me
 קדמי אלא אזלת לארביא ותוב הפנת לדרמסקו
 Cepham ut viderem in Ierusalem profectus sum annos tres & post
 18 ומן בתר הלת שנין אזלת לאורשלם דאחוא לכאפא
 ex autem alium decem quinque dies apud eum & mansi
 וקוית לותה יומתא חמשת עסר 19 לאהרון דין מן
 hzc Domini nrī fratē ipsius Iacobum nisi vidi non Apostolis
 שליחא לא הוית אלא אן ליעקוב אחוהי דמרן 20 הלין
 ego mentior quia non Deo coram ecce vobis ego quæ scribo autē
 דין דכתב אנא לכון הא קדם אלהא דלא מכרב אנא
 & Ciliciz Syriz in regiones veni hzc post
 21 ומן בתר הלין אתית לאתרותא דסוריא ודקיליקיא
 que in Christo ill: que in Iudæa Ecclesiaz de facieb' me erāt cognoscētes neque
 22 ולא ידעין הו לי באבין עדתא דביהוד הלין דבמשיחא
 erat persequens antē qui quod is fuerāt audientes tantum hoc sed
 23 אלא הרא בלהוד שמעין הו דהו דמן קדים דרף הוא
 oppugnās tempus ante quam ab illam fidem euangelizat ecce nunc nos
 לן השא הא מסבר הינותא הי דמן קדם זבנא מסחף
 Deum in me erant & glorificantes eras
 הוא 24 ומשבחין הו בי לאלהא
 Patrum 2 capite

13 Audistis enim conuersa-
 tionem meam aliquando in
 Iudaismo, quoniā supra mo-
 dum persequabar Ecclesiam
 Dei, & expugnabam illam,
 14 Et proficiebam in Iudaism-
 o supra multos coxtantos
 meos in genere meo, abundā-
 tius emulatur existens pater-
 narū mearum traditionum.
 15 Cūm autem placuit ei
 qui me segregauit ex utero
 matris meæ, & vocauit per
 gratiam suam:
 16 Ut reuelaret Filium suū
 in me, ut euangelizarem il-
 lum in Gentibus, contiaud
 non acquieui carni & san-
 guini.
 27 Neque veni Ierosolymā
 ad antecessores meos Apo-
 stolos, sed abij in Arabia, &
 iterū reuersus sum Damascū.
 18 Deinde post annos tres
 veni Ierosolymam videre
 Petrum, & mansi apud eum
 diebus quindecim.
 19 Alium autem Apostolo-
 rum vidi neminem, nisi Iaco-
 bum fratrem Domini.
 20 Quæ autem scribo vo-
 bis, ecce coram Deo, quia
 non mentior.
 21 Deinde veni in partes Sy-
 riz & Ciliciz.
 22 Eram autem ignotus fac-
 iē Ecclesiis Iudæz, quæ erant
 in Christo:
 23 Tantūm autem auditum
 habebant, Quoniam qui per-
 sequebatur nos aliquando,
 nunc euangelizat fidem, quā
 aliquando expugnabat.
 24 Et in me clarificabant
 Deum.

קפלאון ב דאבהתא

CAP. II.

13 ηλευσθησθε τω τω εμω αμαρτωλοσ ποτι εσ επι Ιουδαισμω, οτι κα λι' υπερωσθησθε εδωκασ τω σκαλησ τω
 θεω, και εσπερσσεσ αυτω. 14 και αποστασθησ οσ επι Ιεροσολωμω υπερωσθησ τωσ σωματικωστας οσ επι ημεσ
 σελιστων τρωσ (ημεωσ οσ υπεργωσθησ πασ πασενωσ μου σελιστων). 15 οτι δε εδωκασ οσ θεοσ εσ αποστασ με
 οσ κατωσ μωσ μου, και καλιστασ εσπερσσεσ αυτω. 16 δεκαετασ ημεσ ησ οσ εμω, ιτα δε αχρε-
 λιστωμασ αυτω οσ τοσ εσθιστων, δεσ θισωσ σελιστων εμωσ και σιμασ. 17 εδωσθησ εμωσ Ιεροσολωμωσ
 σελιστων τοσ αποσ εμωσ δεσ τρωσ εσθιστων εσ Αραβιασ, και παλιν υπεργωσθησ εσ Δαμασκων. 18 επιτωσ με
 οτι σελιστων εμωσ εσ Ιεροσολωμωσ Ιεροσολωμωσ ησ εσθιστων εμωσ και σιμασ. 19 επιτωσ δεσ ησ
 δεσ τρωσ εμωσ, οσ μη Ιακωβωσ τον αδελφον τον σελιστων. 20 α δεσ εμωσ οσ εμωσ, ιδου οσ εμωσ τον θεω, οτι ε
 σελιστων εμωσ. 21 επιτωσ ησ εμωσ εσ Ιεροσολωμωσ και της Συριασ και της Κιλικιασ. 22 ημελωσ δεσ αγνωστωσ επι
 σελιστων εμωσ οσ εμωσ εμωσ τον θεω. 23 μονον δεσ ακουστωσ ηστων, οτι οσ εμωσ ησ εμωσ τον
 θεωσ δεσ αγλωστωσ τον θεωσ τον θεωσ τον θεωσ. 24 και εδωκασ οσ εμωσ τον θεωσ. Κεφ. β.

KKk

ipsum ut illud mihi & curæ fuit memores essemus ut pauperum tantum
בל הוד דלמסכנא הוין עהדין ואתבטל ליהדיה הדא 10
agerem
אעבריה :

diei omnis
דכליום

quoniam eū coargui in facies ipsius in Antiochiā Cephas autem venisset cum
כד אתא דין כאפא לאנטיוכי באפוהי אכסתה מטל 11
circa à homines venissent non quodd adhuc in eo erant offensi
דמתקלין הוין כה : 12 דעד לא נאתון אנשא מן לות
animā suā erat subducēs verò venissent cum erat comedens Gētib' eū Iacobum
יעקוב עם עממא אכל הוא כד אתו דין נגד הוין נפשה
& conieci circumcissione qui illis ab erat timens quia & separās

ופרש מטל דדהל הוא מן הנון דמן נזורתא : 13 ואתרמי
Barnabas ut etiam ita qui Iudæi reliqui etiam in hoc cum eo erant
הוין עמה להדא אף שרמא דיהודיא הכנא דאף ברנבא
incederent quodd non viderem & eum facies eorum ad accipiendū erat adductus

אתרבר הוא למסכ באפוהין : 14 וכד הוית דלא אולין
coram Cephas dixi Euangelij in veritate redi
תריצאית בשרררו דאונגליאון אמרת לכאפא לעין
Iudaicè & non tu vivis gentiliter es Iudæus tu si omnibus

כלהון אן את יהודיא את ארמאית חי את ול א יהודאית
enim nos si vivunt ut Iudaicè Gentes tu cogis quomodo
איכנא אלין את לעממא דיהודאית נהון : 15 אן הנן ניר
quoniam peccatores Gētib' ex sumus & non sumus Iudæi natura nrā qui ex

דמן כינן יהודיא הנן ולא הוין מן עממא חטיא : 16 מטל
sed Legis operibus ex hominis filius iustificatur quodd non scimus
דידעין דלא מזדק בר נשא מן עבדא דנמוסא אלא
Christum Iesum in ipsum nos etiam Christi Iesu per fidem

בהימנותא דישוע משיחא אף הנן בה בישוע משיחא
operibus ex & non iustificemur Christi fide ut ex credimus
הימנן דמן הימנותא דמשיחא נזדק ולא מן עבדא
caro omnis iustificatur non Legis opetibus ex quoniam Legis

דנמוסא מטל דמן עבדא דנמוסא לא מזדק כל בסר :

10 Tantum ut pauperum memores essemus : quod etiā sollicitus fui hoc ipsum face-
re.

11 Cū autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.

12 Prius enim quā venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cū autem venissent, subtraheret & segregabat se, timens eos qui ex circumcissione erant.

13 Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

14 Sed cū vidissem quodd non recte ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephas coram omnibus, Si tu cū Iudæus sis, Gentiliter vivis, & non Iudaicè: quomodo Gentes cogis Iudaizare?

15 Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Scientes autem quodd non iustificatur homo ex operibus Legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus Legis: propter quod ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro.

10 μόνον ἵνα τῶν πτωχῶν ἀπομνησθῶμαι ἵνα ἐπιμενησθεῖς αὐτοῖς ἐπιμενησθεῖς ἐπιμενησθεῖς ἐπιμενησθεῖς ἐπιμενησθεῖς. 11 ὅτε ἐπέβλεψεν Πέτρος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. 12 ἔμπροσθεν οὖν ἦν ἰσχυρὸς Ἰακώβος, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν. 13 ἔπειτα ἦν ἰσχυρὸς Ἰακώβος, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν. 14 ὅτε ἐπέβλεψεν Πέτρος εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ἐπέβλεψεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. 15 ἔμπροσθεν οὖν ἦν ἰσχυρὸς Ἰακώβος, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν, ὁ ὢν ἀρχηγὸς τῶν ἐπιτιμῶν. 16 οἵτινες ἴσταντες ὅτι οὐκ ἐκ ἔργων νόμου δικαιώσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

KKk ij

17 Quod si querentes iustificari in Christo, inveni sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit.

18 Si enim quae destruxi, iterum haec reedifico: praeparatorem me constituo.

19 Ego enim per Legem, Legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.

20 Vivo autem iam non ego: vivit verò in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21 Non abijcio gratiæ Dei. Si enim per Legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAP. III.

1. O Insensati Galatz, quis vos fascinavit, non obedire veritati, antè quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus?

2. Hoc solum à vobis volo discere, Ex operibus Legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

3. Sic stulti estis, ut cum Spiritu coeperitis, nunc carne consumamini?

4. Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

nobis reperimur per Christum ut iustificemur quomodo enim veli-
אין כר בעינו דנודק במשיחא אשתבחן לן
peccati est minister Christus Iesus ergo peccatorum
האין הויה מדין ישוע משיחא משמשנא הו דחתיא
ego xdfico ea rursum quæ demolitus sum ea crim 6
אן ניר לאילין דסתררת תוב להין כננא אנא
enim ego ego mandatum super q transgredior aia mea le dicit
אנא ניר
& cum viuam ut Deo mortuus sum Legi per legem
& prouide sum crucifixus
in me viuit sed sum viuens ego non & prouide sum crucifixus
הוא אוקא אנא ומכיל לא הוא אנא הו אנא אלא הו כי
ipse per fidem in carne sum viuens quam nunc & hanc
הו והוא דהשא הו אנא בכסר בהימנותא הו
pro me animam suã & dedit qui dilexit me is sum viuens Dei
הו אלא הו הו אנא הו דאחבני ויהב נפשה חלפי
est Legis per manũ enim si Dei gratiam ego assequor
הו טלם אנא מיכותה דאלהא אן ניר ביד נמוסא הו
mortuus est gratis Christus
אין משיחא מן מירא

caput 3 קפלאון 3

ipse quasi quia ecce vos fascinavit quis Galatz mente ledit
והוא דעניא נלטיא מנו חסס בכון דהא איהו הו
crucifixus Christus Iesus oculos vestros ante erat & crucifixus
הו הו הו קדם עיניכון ישוע משיחא כר עליב
Legis operibus ex à vobis ut cognoscam ego cupio scire
הו אכלחוד עבא אנא דארע מנכון כן עברא דנמוסא
stulti ica fidei auditu ex an Spiritum accepistis
הו הוהא או מן שמעא דהימנותא 3 הכנא סכלין
estis perficientes in carne & nunc in Spiritu qui incipitis
הו דשרותון ברוחא והשא בכסר משלמין אנתון
frustrã verò & vtiãam sustinuitis frustrã omnia dicit
הו הו בלהין איקא ה סוברתון ואשתוף דין איקא

17 εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, ἀνιρθεῖσθε καὶ αὐτὸ ἀμάρτανον, εἰς ἃ Χριστὸς ἀνιρθεῖς ἐφ' ἡμῶν. 18 εἰ γὰρ ἄ κατ' ἄλλοσιν ἑαυτὰ παλιν οἰκοδομοῦσθε, ὡς ὅτε καταπέτραι ἐπιμαρτυροῦσθε τὸ νόμον, νόμον ἀπιθῆναι, ἢ αὐτὸ ζῆσον, Χριστῷ συνσταυρωματὶ. 20 ζῶ δὲ, ὡς ἐπὶ ἐγὼ, ἔφ' ἃ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστὸς ἔζησεν, ὡς ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τὸ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπητοῦτός με, καὶ ὡς ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ὡς ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ἐν ᾧ ὁ θεὸς ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν.

Κεφ. 3.

1. Ο ἄσυντοι Γαλαταί, τίς ὑμᾶς ἐβάσλευεν, ἀγνοεῖσα μὴ πλῆθεσθε, τίς κατ' ὀφθαλμοῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνιρθεῖς ἐφ' ὑμῶν ἐσταυρωμένος; 2. τίς ποτε μοῖσε θελοῦμα ἔσθ' ὑμῶν, ὡς ὅτε ἴδωμι τὸ νόμον τῆ πίστεως; 3. ὡς ὅτε ἀπὸ τῆ πίστεως, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ἀγαπᾷ τὸν θεόν.

NOVUM
TESTAM
TUM
A.
IV.

operibus ex virtutes in vobis & fecit Spiritum in vobis qui dedit igitur is
 הו הכל דיהב כבון רוחא וסער כבון חילא מן עברא
 credidit quemadmodum fidei auditu ex an Legis
 דנמוסא או מן שמעא דהימנותא : איכנא דהימן
 igitur scitote ad iustitiam ei & imputatum est Deo Abraham
 אברהם לאלהא ואתחשבת לה לזריקין : דעו הכל
 Abrahæ filij sunt illi sunt fide qui ex quod illi
 דאילין דמן הימנותא אנון הנון אנון בניא דאברהם :
 iustificantur quod per fidem Deus sciuit antè enim quoniam
 מטל ניר דקדם ידע אלהא דבהימנותא הו מודרקין
 Sancta Scriptura dicit sicut Abrahæ nuntiavit antè Gentes
 עממא קדם סבר לאברהם איך דאמר כתבא קדישא
 benedicuntur fideles itaque Gentes omnes benedicetur quia in te
 דבך נתברכון כלהון עממא : מדיון מהימנא מתברכון
 sunt operibus qui ex enim illi fidei in Abraham
 באברהם מהימנא : אילין ניר דמן עברא אנון
 is omnis est q̄ maledictus enim scriptu est sunt execratione sub Legi
 דנמוסא תחית לושתא אנון כתיב ניר דלש הו כל מן
 verò quod non ista in Legge quod scriptu est omne fecerit qui nō
 דלשא נעבד כל רבתיב בנמוסא האנ : דלשא דין
 scriptum quoniam est manifestu hoc Deum apud per Legem homo iustificatur
 מודרק אנש בנמוסא לות אלהא הדא נליהי מטל דכתיב
 ex est non autem Lex vivet per fidem quod iustus
 דזריקא בהימנותא נתא : נמוסא דין לא הוא מן
 in eis vivet in ea quæ scripta sunt ex qui fecerit is sed fide
 הימנותא אלא מן דנעבד אילין דכתיבן בה נהא בהין :
 pro nobis fuit & ipse Legis execratione ab redemit Christus verò nos
 לן דין משיחא זכנן מן לושתא דנמוסא והו הוא הלפין
 in ligno qui suspenditur is omnis est q̄ maledictu enim scriptu est execratio
 לושתא כתיב ניר דלש הו כל מן דמתלשא בקיסא :
 Christum per Iesum Abrahæ benedictio esset vt inter Gentes
 דבעממא תהוא כורכתה דאברהם בישעו משיחא
 per fidem Spiritus promissiones accipiam⁹ vt nos
 דחנן נסב שוודיא דרוחא בהימנותא !
 Dei genitricis Annuntiatio
 סוברא דילורת אלהא

5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtu-
 tes in vobis : ex operibus Le-
 gis, an ex auditu fidei?
 6 Sicut Scriptum est, Abra-
 ham credidit Deo, & reputa-
 tum est illi ad iustitiam.
 7 Cognoscite ergo quia qni
 ex fide sunt, ij sunt filij Abra-
 hę.
 8 Providens autem Scri-
 ptura, quia ex fide iustificat
 Gentes. prænuntiavit
 Abrahę, Quia benedicentur
 in te omnes Gentes.
 9 Igitur qni ex fide sunt, be-
 nedicentur cum fidei Abra-
 ham.
 10 Quicumque enim ex o-
 peribus Legis sunt, sub maledic-
 to sunt. Scriptu est enim,
 Maledictus omnis qui non
 permanferit in omnibus quæ
 scripta sunt in libro Legis, vt
 faciat ea.
 11 Quoniam autem in Lege
 nemo iustificatur apud Deu,
 manifestum est, quia iustus
 ex fide vivit.
 12 Lex autem non est ex si-
 de: sed qui fecerit ea, vivet in
 illis.
 13 Christus nos redemit de
 maledicto Legis, factus pro
 nobis maledictum, quia scri-
 ptum est, Maledictus omnis
 qui pendet in ligno.
 14 Vt in Gentibus benedi-
 ctio Abrahę fieret in Christo
 Iesu : vt pollicitationem Spi-
 ritus accipiamus per fidem.

5 ο ουδεις υμιν τω πνευματι καὶ τῶν ἐν ὑμῖν ἐνεργειῶν δίδωμι ἢ ἐκ ἔργων νόμου ἢ ἐκ ἀκοῆς πίστεως ;
 6 καὶ ὡς ἔχει ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 7 ὡς ἔχει ἄρα εἰς οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς, ὡς ἔχει ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 8 ὡς ἔχει ἄρα εἰς οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 9 ὡς ἔχει οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 10 ὡς ἔχει ἄρα εἰς οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 11 ὡς ἔχει ἄρα εἰς οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 12 ὡς ἔχει ἄρα εἰς οἱ οὐκ ἐπι-
 στῶς ἄρα εἰρηστεύσασθαι τῷ θεῷ, καὶ ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. 13 Χριστὸς ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, ἡγορηθῆναι αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.
 14 ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἡμῶν ἐκ τῆς πίστεως.

KKk iij

15 Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.

16 Abrahæ dictæ sunt promissiones, & femini eius. Non dicit, Et feminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, Et femini tuo, qui est Christus.

17 Hoc autem dico, testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritū facit ad euacuandam promissionem.

18 Nam si ex Lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repositionem donauit Deus.

19 Quid igitur Lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semē cui promiserat: ordinata per Angelos in manu Mediatoris.

20 Mediator autem, vnus non est: Deus autem vnus est.

21 Lex ergo aduersus promissā Dei? Absit. Si enim data esset Lex quæ posset viuificare, verè ex Lege esset iustitia.

22 Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

hominis filij quia testamentū ego loquor hominis filios inter alios fratres
 וְאֵלֶיךָ דָּבַר בְּנֵי נֶשָׁא אֲמַר אֲנִי דְרִיתְקֵם דְּכֵר נֶשָׁא
 quicquam in eo inuertit aut rescindit non homo quod confirmatum
 וְדִבְרֵי אִישׁ לֹא מְשַׁחֲלֵף בְּהַ מְדֻם
 ei dixit & non & femini eius promissio promissa est autem Abrahæ
 וְאֲבְרָהָם דִּין אֲמַר לֵךְ וְלֹדְעָה וְלֹא אֲמַר לֵךְ
 illi vnico quasi femini tuo sed multis
 וְאֵלֶיךָ אֵין דְּלִסְנָא אֵלֵיךְ לֹדְעָךְ אֵין דְּלֵהֲדֵהוּ
 quod à quod testamentū ego dico autem hoc
 וְדִבְרֵי מְשִׁיחָא 17
 הֲרָא דִּין אֲמַר אֲנִי דְרִיתְקֵם דְּמֵן
 quæ fuit ipsa Lex in Christo Deo à confirmatum est per
 וְכֵן אֲמַרְרֵת מֵן אֵלֵהָ כְּמִשְׁחָא נְמוֹסָא הוּא דְהוּא
 vt rescindat potest non annos & triginta centum quatuordecim
 וְאַחַרְכֵּן מֵאַחַר וְתֵלֵתִין שְׁנִין לֹא מְשַׁבְּחָ דְּנִסְלֵיהָ
 non igitur hæreditas est Lege ex verò si promissio
 וְאֵין דִּין מֵן נְמוֹסָא הוּא יִרְתָּתָא מְכִיל לֹא
 ei dedit ipsam per promissionē autem Abrahæ promissio
 וְאֵין דִּין לְאַבְרָהָם דִּין בְּמִלְכָּנָה הוּא הוּיָב לֵה
 addita est transgressionem propter Lex ergo quid
 וְאֵין דִּין הַכִּיל נְמוֹסָא מִטַּל מְסַטִּינוּחָ אֲתֵתוּכָ
 ipsa & data est promissio fuit cui illud semen
 וְאֵין דְּרָעָא דְּוֵרָא דְּוֵרָא הוּא שׁוּדִיא וְאֵתִיבָה הוּ
 est non autem Mediator Mediatoris in manu Angelorum per manus
 וְאֵין דְּרָעָא דְּוֵרָא דְּוֵרָא הוּא שׁוּדִיא וְאֵתִיבָה הוּ
 est contraria igitur Lex est vnus verò Deus
 וְאֵין דִּין הוּא 21
 וְאֵין דִּין הוּא 21
 ex Lex esset data enim si parce Deo
 וְאֵין דִּין הוּא חֵס אֵלֵיךְ נִיר אֲתִיבָה הוּא נְמוֹסָא אֵין
 esset Lege ex verè ad viuificandum esset quæ
 וְאֵין דִּין הוּא לְמַחֲיו שְׁרִירָאִית מֵן נְמוֹסָא הוּא הוּא
 peccato sub aliquid omne Scriptura conclusit sed
 וְאֵין דִּין הוּא אֵלֵיךְ הִבְשָׁ כְּתָבָא כֹּל מְדֻם תְּהִיָּת הִטִּיָּתָ
 ijs daretur Christi Iesu per fidem
 וְאֵין דִּין הוּא נְתִיבָה מְשִׁיחָא נְתִיבָה לְאֵילִין

NOVUM
 TESTAM
 TUM
 A
 IV.

15 ἄδελφοί, ὡς πρὸς ἄνθρωπον λέγω, οὐ μὴ σπέρνῃται ἢ ὑπερτασσῆται τὸ ἐπιβεβαιωμένον ἐν κυρίῳ ἡμεῶν ἡμεῶν ἐν πίστει. 16 ἡ ἀγγελία τῆς ἐπιβεβαίωσης τοῦ ἐπιβεβαιωμένου ἐστὶν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμεῶν ἐν πίστει. 17 ἡ ἀγγελία τῆς ἐπιβεβαίωσης τοῦ ἐπιβεβαιωμένου ἐστὶν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμεῶν ἐν πίστει. 18 ἡ ἀγγελία τῆς ἐπιβεβαίωσης τοῦ ἐπιβεβαιωμένου ἐστὶν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμεῶν ἐν πίστει. 19 ἡ ἀγγελία τῆς ἐπιβεβαίωσης τοῦ ἐπιβεβαιωμένου ἐστὶν ἐν τῷ κυρίῳ ἡμεῶν ἐν πίστει. 20 ὁ δὲ μέσος, ὅς ἐστιν ὁ θεός, ἓν ἐστίν. 21 ὁ νόμος ἐπιβεβαίωσιν ἡμῶν ἐν πίστει. 22 πάντα ὑποτάσσονται ὑπὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅπως ἡ ἐπιβεβαίωσις ἡμῶν ἐν πίστει.

nos erat custodiens Lex fides venisset verò non donec
 ער לא דין תחתא הימנותא נמוסא נטר הוא לן כן 23
 Lex ad reuelandum erat quæ futura in fide conclusos
 הכישינן להימנותא דעתידא הות למתנליו: 24 נמוסא
 iustificemur fide vt ex Christum ad nobis fuit pædagogus igitur
 הכיל תראא הוא לן לות משיחא רמן הימנותא נורדק:
 vos omnes pædogo sub sumus non fides autem venit cum
 כר אתא דין הימנותא לא הוין תחית תראא: 25 כלכון
 ij Christum quæ in Iesum per fidem Dei estis filij enim
 ניר בניא אנתון דאלהא בהימנותא דישוע משיחא: 27 אילין
 non est induistis Christum baptizati estis qui in Christo enim
 ניר דבמשיחא עמדתון למשיחא לבשתון: 28 לית
 masculus non est libertatus filius neque seruus non est Aramæus neque Iudæus
 יהודיא ולא ארמא לית עבדא ולא בר האדא לית דברא
 & si Christo in Iesu estis vnum enim vos omnes fœmina neque
 ולא נקבתא כלכון ניר הר אנתון בישוע משיחא: 29 ואן
 & heredes Abrahæ estis semen ergo estis ipsius Christi
 דרמשיחא אנתון מכיל ורעה אנתון דאברהם וירתא
 per promissionem
 דמולכנא!

23 Prius autem quàm veniret fides, sub Lege custodiebatur conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
 24 Itaque Lex, pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur.
 25 At Vbi venit fides, iam non sumus sub pædogo.
 26 Omnes enim filij Dei estis per fidem quæ est in Christo Iesu.
 27 Quicquidque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.
 28 Non est Iudæus, neque Græcus, non est seruus neque liber, non est masculus neque fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.
 29 Si autem vos Christi, ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

caput 4
 קפלאון 7
 natiuitatis oblatio
 קורבנא דילדנא

à differt non puer est heres tempore quodd quanto autè ego dico
 אמר אנא דין דכמנא זכנא דירתא טלא לא פרשמן 1
 tutoribus sub sed omnium sit Dominus eam seruo
 עבדא כר מריא הו דכלהון: 2 אלא תחית אפיטרופא
 etiam ita pater eius quod posuit ad tæpus vsque & curatoribus est
 איתוהי ורכי זכתא ערמא ליבנא דסם אבוהי: 3 הכנא אף
 serui mundi elementis sub essemus pueruli cum nos
 חנן כר ילודא הוין תחית אסטוכסוהי דעלכנא משעכרין
 Filium suum Deus misit temporis plenitudo autem aduenit cum eramus
 הוין: 7 כד מטא דין שולמח דובנא שדר אלהא לברא
 Lege sub & fuit muliere ex & fuit
 והוא מן אנתתא והוא תחית נמוסא!

CAP. III.

1 Dico autem, quanto tempore heres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium:
 2 Sed sub tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitum tempus à patre:
 3 Ita & nos cum essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruiantes.
 4 At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege:

23 קודם לכן היה תחת המוסא נטר הוא לן כן
 24 והיא היתה למורה לנו עד אשר באנו אל האמונה
 25 וכן כאשר באה האמונה לא היינו תחת המוסא
 26 כלנו בני אלהים אנחנו על ידי האמונה אשר היא בישוע
 27 אשר הוא בישוע המשיח
 28 לא אנחנו יהודאים ולא גרמנים לא אנחנו עבדים ולא חופרים לא אנחנו זכרים ולא נקבות
 29 אם אנחנו בני אברהם אנחנו יורשים אברהם על פי הבטחה

Κεφ. 4.

1 Λέγω οὖν ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς.
 2 ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς.
 3 ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς.
 4 ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς, ὡς ἄνθρωπος ἄνευ νόμου ἦν ὡς παῖς.

5 Vt eos qui sub Lege erant redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus.
 6 Quoniam autem estis filij Dei, miser Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem, Abba, Paater.
 7 Itaque iam non es seruus, sed filius: Quod si filius, & heredes per Deum.
 8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs, qui natura non sunt dij, seruiebatis.
 9 Nunc autem cum cognoueritis Deum, imò cognitis à Deo, quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?
 10 Dies obseruatis, & mensis, & tempora, & annos.
 11 Timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis.

12 Estote sicut ego, quia & ego sicut vos, fratres, obsecro vos, Nihil me læsistis.
 13 Scitis autem quia per infirmitatè carnis euangelizauit vobis iam pridem:
 14 Et tentationem meam in carne mea, nõ spreuistis neque respicistis, sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Iesum.
 15 Vbi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros truissetis, & dedissetis mihi.
 16 Ergo inimicus vobis factus sum verè dicens vobis?

filiorum positione & reciperem redimeret erat Lege qui sub
 in corda vestra Filij sui Spiritum Deus miser filij verò & quomodo
 Patrem nostrò Abba quomodo
 sed serui estis non itaque
 Christi Iesu per manum Dei heredes etiam filij & c.
 eos colebatis Deum etatis cognoscentes nõ cum etiam
 Deum qui cognoscitis verò nunc dij erant non natura
 ipsa ad vos conuertitis rursus Deo à qui cogniti filij & c.
 ad seruendum vultis quod caput & ab & egena infirma
 timco obseruatis & annos & tempora & mensis dies
 quoniam sicut ego estote erga vos laborauerim in vanum
 aliquid non à vobis ego peto Fratres mei sui sicut vos ego
 in carnis
 spreuistis nõ què in carne mea & tentione principio à fieri euangelizauit
 & tiqua excepistis me Dei Angelum tanquam sed respicistis
 enim ego testor beatitas vestra ergo vbi est Christian
 Veritatem vobis quia pradicauit vobis sui inimicus
 filiorum positione & reciperem redimeret erat Lege qui sub
 in corda vestra Filij sui Spiritum Deus miser filij verò & quomodo
 Patrem nostrò Abba quomodo
 sed serui estis non itaque
 Christi Iesu per manum Dei heredes etiam filij & c.
 eos colebatis Deum etatis cognoscentes nõ cum etiam
 Deum qui cognoscitis verò nunc dij erant non natura
 ipsa ad vos conuertitis rursus Deo à qui cogniti filij & c.
 ad seruendum vultis quod caput & ab & egena infirma
 timco obseruatis & annos & tempora & mensis dies
 quoniam sicut ego estote erga vos laborauerim in vanum
 aliquid non à vobis ego peto Fratres mei sui sicut vos ego
 in carnis
 spreuistis nõ què in carne mea & tentione principio à fieri euangelizauit
 & tiqua excepistis me Dei Angelum tanquam sed respicistis
 enim ego testor beatitas vestra ergo vbi est Christian
 Veritatem vobis quia pradicauit vobis sui inimicus

NOVUM
 TESTAM
 TUM
 A
 V. etc.

5 ἵνα τοῖς ὑποὺν νόμῳ ἑσθλασθῶσι, ἵνα τῶν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. 6 ὅτι διὰ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος ἐστὶν ἐν ἡμῖν ὁ κλάδος τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὁ πατήρ. 7 ὡς ἴτε ἵνα ἡμεῖς
 ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς. 8 ἀγαπᾷτε ἄλλήλους ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ
 θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 9 τὸν δὲ νόμον τοῦ θεοῦ, ὡς ἀγαπᾷ ὁ
 θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 10 ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς.
 11 φοβούμαι ὑμᾶς, μή τις ἡμεῖς ἐκείνη κακοπάσια εἰς ὑμᾶς. 12 γινώσκω ὅτι ἡμεῖς
 ἡμεῖς ἡμεῖς, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 13 οἱ δὲ ἡμεῖς ἡμεῖς, ὡς ἀγαπᾷ ὁ
 θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 14 καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς ἀγαπᾷ ὁ
 θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 15 ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός. 16 ὡς ἀγαπᾷ ὁ
 θεός, ὡς ἀγαπᾷ ὁ θεός.

volunt ipsi excludere vos sed in bonum non vos emulantur
חסמין בכון לא הוא לשפירתא אלא למחשבון הו עבין
vt emulanti autem est bonum eos emulantes suis vt vos
ראנתון תהוון חסמין בכון: שפיר הו דין דתחטטון
solummodò sum apud vos quando & non tempore in omni in bono
בשפירתא בכל זבן ולא אמתי דלותכון אנא בלהוד:

Ioannis Natiuitatis
מולדת דיוהנן

formetur donec sum parturiens principio quos à ij filioli mei
19 בני אילין דמן דרויש מחבל אנא ערמא דנתתציר
nunc apud vos vt essem enim fui volens Christus in vobis
בכון משיחא: עבא הוית ניר דאהוא לוחכון ושא
mibi dicite in vobis ego obstupesco quoniã vocis meæ filii & mutarem
ואשחלה ברת קלי מטל דתמיה אנא בכון: אמרו לו
non Legem ipsam Lege sub vt filii qui vultis ipsi vos
אנתון אילין דעבין דנהוון תחית נמוסא לה לנמוסא לא
fuerunt filij duo quod Abrahæ enim scriptum est essis audientes
שמעון אנתון: כתיב ניר דלאברהם תרין בניו הוון
ancilla qui ex is sed libera ex & vnus ancilla ex vnus ipsi
לה הד מן אמתא וחד מן הארתא: אלא הו דמן אמתא
fuit per promissionem libera qui ex verò is natus est in carne
בבסר אתולד הו דין דמן הארתא במולכנא הווא:
quod à vnum testamentorum duorum allegoriz sunt autem h:c
24 הליון דין דאתיהין פלאא דתרתין דיתקום דראא דמן
enim Agar Agar quæ est in seruitutem generans Sinai monte
טור סיני ילדא לעברותא דאיתיה הנר: הגר ניר
Ierusalem cum ista & consencit qui in Arabia Sinai est mons
טורא הו דסיני דכארביא ושלמא להרא אורשלם
excelsa Ierusalem verò ipsa & filij eius ipsa seruitutem & seruit
ופלאא עברותא הו ובניה: הו דין אורשלם עליתא
sterilis Ierare enim scriptum est mater nrã quæ est est libera
הארתא הו דאיתיה אמן: כתיב ניר דאתבסמי עקרתא
quoniam parturis quæ non ipsa & clama & erumpe paris quæ non ipsa
הו דלא ילדא ואתפעחי ונעני הו דלא מחבלא מטל
habentis virum filij quàm magis desertæ filij multiplicati sunt
דסניו בניה דצרתא יתיר מן בניה דבעליתא:

17 Emulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, vt illos emulemini.
18 Bonum autem emulanti ni in bono semper: & non tantum cum præcens sum apud vos.

19 Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.

20 Vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor ia vobis.

21 Dicite mihi qui sub Lege vultis esse, Legem non legis?

22 Scriptum est enim, quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de ancilla, & vnum de libera.

23 Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per promissionem.

24 Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Vnum quidem in monte Sina, in seruitutem generans: quæ est Agar.

25 Sina enim mons est in Arabia: qui coniunctus est ei, quæ nunc est Ierusalem, & seruit cum filijs suis.

26 Illa autem quæ iuxta est Ierusalem, libera est: quæ est mater nostra.

27 Scriptum est enim, Letare sterilis, quæ non parit: erumpe & clama, quæ non parturit: quia multi filij desertæ, quàm eius quæ habet virum.

17 Ἐμυλᾶντο ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλ' ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 18 Καλὸν δὲ τὸ ἐμυλᾶσθαι ὑμᾶς ἐν τῷ καλῷ· ἀλλ' ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 19 Ἐγὼ θέλω εἶναι ἔτι παρὰ ὑμᾶς ὡς παρὰ τῶν ἀδελφῶν μου, ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 20 Καλὸν δὲ ἐμυλᾶσθαι ὑμᾶς ἐν τῷ καλῷ· ἀλλ' ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 21 Λέγετε μοι ὅτι ὑποὺν νόμον ἐστέ· ἀλλ' ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 22 Γραφὴν γὰρ ἔχει· ἔσθιτε ἀκούετε· ἀλλ' ἵνα ἐκβάλωσιν ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. 23 Ἐάνθρωπος οὖν ἐκ τῆς ἀντιλήψεως, ὡς ἡ ἀντιλήψις, ὡς ἡ ἀντιλήψις. 24 Ἡ ἀντιλήψις οὖν ἐστὶν ἡ ἀντιλήψις, ὡς ἡ ἀντιλήψις. 25 Ἡ ἀντιλήψις οὖν ἐστὶν ἡ ἀντιλήψις, ὡς ἡ ἀντιλήψις. 26 Ἡ ἀντιλήψις οὖν ἐστὶν ἡ ἀντιλήψις, ὡς ἡ ἀντιλήψις. 27 Ἡ ἀντιλήψις οὖν ἐστὶν ἡ ἀντιλήψις, ὡς ἡ ἀντιλήψις.

& quemadmodū sum⁹ promissionis filij Isaac secundū fratres mei...
הון דמין איהו איהו איסחק בני מולבננה חנן: 29 ואיהו
הון דמין איהו איהו איסחק בני מולבננה חנן: 29 ואיהו
הון דמין איהו איהו איסחק בני מולבננה חנן: 29 ואיהו

28 Nos autem, fratres, secundum Isaac, promissionis filij sumus.
29 Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat, persequabatur eum qui secundum Spiritum: ita & nunc.
30 Sed quid dicit Scriptura? Eijce ancillam & filium eius. Non enim haeres erit filius ancillae cum filio liberaz.

31 Itaque, fratres, non sum⁹ ancillae filij, sed liberz: qua libertate Christus nos liberauit.

CAP. V.

1 STATE, & nolite iterum iugo seruitutis contineri.
2 Ecce ego Paulus dico vobis, quonia si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.
3 Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersae legis faciendae.
4 Euacuati estis à Christo, qui in Lege iustificamini: à gratia excidistis.
5 Nos enim Spiritu, ex fide, spem iustitiae expectamus.
6 Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque praepitium: sed fides quae per charitatem operatur.
7 Currebatis bene: qui vos impediuit veritati non obedire?
8 Nemini concesseritis. Per suo suo hęc, non est ex eo qui vocat vos.

28 ημεις δε αδελφοι, κτ' Ισαακ, επιγγελιας προφα εσμεν. 29 δεη αυσ σπρ πρ ο κνη...
28 ημεις δε αδελφοι, κτ' Ισαακ, επιγγελιας προφα εσμεν. 29 δεη αυσ σπρ πρ ο κνη...
28 ημεις δε αδελφοι, κτ' Ισαακ, επιγγελιας προφα εσμεν. 29 δεη αυσ σπρ πρ ο κνη...

NOVUM TESTAMENTUM A. IV.

confidens ego ⁹ חמירא קליל כלה נכילתא מחמעו: ¹⁰ אנא תכיל
 & is ¹¹ אנא עליכון כטרן דטרס אחרין לא מתדעיתון ואינא
 ego ¹² דדלת לכון הו נסיבירוהי לדינא מן דאיתוהי: ¹³ אנא
 cur ¹⁴ דין אחי אלו עור מיל כנזורתא מכרו הונרת למנא
 crucis ¹⁵ מתרדף היות דלמנא אתבטל לה כשלה דוקיפא ו
 vos qui conturbati illi praeficiuntur praeficiendo etiã verò vrinam
 שתרף דין אף מפסק נפסקון הנון דרדחין לכון: ¹⁶

חדר בשכנא דתלתא דעומנא
 non tantum Fratres mei vocati fuistis in libertatem autem vos
 אנתון דין לחארותא הו אתקריתון אחי בלחוד לא
 sitis per charitatem sed carnis in occasione vestra libertas sit
 תהוא חארותכון לעלתא כסרא אלא בחוכנא הויתון
 verbo in vno lex enim tota vni vnus futiedi
 משתעבדין הר להד: ¹⁷ כלה ניר נמוסא כחדא מלתא
 vnus verò si animã tuã tãquã proximũ tuũ diliges in eo impletur
 מתמלא כהי דתחב לקריבך איך נפשך: ¹⁸ אן דין חר
 edumnamini vno ab vnus ne fortè videte & denortatis mordetis vnum
 לחד מנכתיתון ואכליתון הו דלבא חר מן חר הסופון:
 carnis & concupiscentiam ambulantes sitis vt in spiritu autem ego dico
 אמר אנא דין דברוחא הויתון מהלכין ורנא דכסרא
 quod ledit id concupiscit enim caro perficiatis vnquam ab non
 לא מן מתוס תעבדון: ¹⁹ כסרא ניר ראנ מרס דנכנא
 & ambo carnem quod ledit id concupiscit & Spiritus Spiritum
 לרוחא ורוחא רננא מרס דנכנא לבסרנא ותריהון
 facientes sitis quod vultis id & non vni vnus sunt contraria
 סקובלא אנון חר דחד ולא מרס דעביתון תהוון עבדון:
 sub estis non estis ducti in spiritu verò si
 אן דין ברוחא מתדבדין אנתון לא הויתון תחית
 Lege
 נמוסא ו

9 Modicum fermentum totam massam corrumpit.
 10 Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille.
 11 Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc si fratres mei autem adhuc predicò, quid adhuc persecutione patior? Ergo euatum est scandalum crucis.
 12 Vtinam & abscondantur qui vos conturbant.
 13 vos enim in libertatem vocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasione detis carnis, sed per charitatem Spiritus seruire inuicem.
 14 Omnis enim Lex in vno sermone impletur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.
 15 Quòd si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.
 16 Dico autem in Christo, Spiritu ambulare, & desideria carnis non petificietis.
 17 Caro enim concupiscit aduersus Spiritum: Spiritus autem aduersus carnem. hec enim sibi inuicem aduersantur, vt non quaecunq; vultis, illa faciatis.
 18 Quòd si Spiritu ducimini, non estis sub Lege.

9 μικρά ζυμὸς τοῦ σάου ζυμῶν. 10 ἐγὼ πιστεύω εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο σκεπτόμεθα ἢ τὸ καὶ ἀγαπᾶν τὸν κύριον. 11 ἐγὼ δὲ ἀδελφοί, εἰ περιτέμνηται ἡ κεφαλή μου, ἢ ἐπὶ δόξα μου; ἢ ἐπεὶ κατατρυγῶ τὸ σκᾶν δακλὸν τοῦ σταυροῦ. 12 ὁφείλου ἕνα νόμον ἔσθαι οἱ ἀγαπᾶν τοὺς ὑμᾶς. 13 ὑμεῖς γὰρ εἴτε ἡ βουθεσία ἐλάλησεν, ἀδελφοί, μὴ οὐκ ἔβλεπον ὅτι ἀπορρίπτω ἀρκι, διὰ τὴν ἀγάπην δουλεύετε ἀλλήλοις. 14 ὁ τοῦ πᾶς τοῦ σάου ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ πληροῦσαι, ἐν τῷ, Ἁγαπήσεις τὸ πλησιέστερον σου ὡς σεαυτὸν. 15 εἰ δὲ ἀλλήλους δακνέτε καὶ κατατρυγέτε, βλέπετε μὴ ἕσθαι ἀλλήλων δακλὸν ἡδύ. 16 λέγω δὲ, τὸ βούλημα τοῦ σαρκὸς ἀντιτίθεται ἐπιθυμίᾳ τοῦ πνεύματος, ὅτι οὗτοι ἀντιτίθενται ἑαυτοῖς, ὅτι οὐκ ἔβλεπον ὅτι ἀπορρίπτω ἀρκι, διὰ τὴν ἀγάπην δουλεύετε ἀλλήλοις, ἢ ἢ ἀπὸ νόμου. 18 εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, ἢ ἐπὶ ἀπὸ νόμου.

LII ij

19 Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,
 20 Idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, iræ, iræ, dissensiones, sectæ,
 21 Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia: quæ prædico vobis si cur prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.
 22 Fructus autem Spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides,
 23 Modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi non est Lex.
 24 Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs.
 25 Si viuimus Spiritu, Spiritu & ambulemus.
 26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem promouantes, inuicé inuidentes.

CAP. VI.

1 FRATRES, & si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne & tu teneris.
 2 Alter alterius onera portate: & sic adimplebitis Legem Christi.
 3 Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.

scortatio quæ sunt carnis opera ipsius enim sunt
 דאיתיהון זניותא דבכרותא דאיתיהון זניותא
 veneficium idolorum cultus
 פולחנא דפתכרא חרשותא בעל
 sectæ dissidia concertatio ira zmulatio iurgium
 זנותא הירינג טנגנא חמתא עצינא פלגותא סרקא
 & illi similia his & omnia comessatio temulentia homicidia
 חסמא קטלא דריותא זמרא וכל דלהלין דמין ואילין
 dico nunc etiam vobis dixi principio à sicut facient
 דין סערין איד דמן לוקדם אמרת לכוון אף השא אמר
 Spiritus verò fructus hereditabunt non Dei quod regnum
 פארטוכות דאלהא לא ירתין: פארא דין דרוחא
 benignitas spiritus tarditas pax gaudium charitas
 חובנא חובנא חדותא שלמא מנת דרוחא כסיכותא
 ista aduersus patientia mansuetudo fides
 עילא הדינותא מביכותא מסיכרותא: על הלין
 carnem suam sunt qui Christi verò illi est postea non
 וכל לא סים: אילין דין דרמשיחא אנון כסרהון
 ergo viuamus & concupiscentijs ei passionibus et omnibus
 ענון עסכלהון כאכונה ורונגתה: נחמא הכיל
 gloria inanes simus neque perficiamus & spiritum
 ודאמורוחא נשלם: ולא נהוא סריקא שובחא
 vni vnus & inuidetes vni in vnus et inuidentes
 קיימין חד על חר והסמין חד בחד:

6 caput
 קפלאון ו
 ipsi vos in delicto preoccupatur ex vobis homo si fuerit
 און אן אנש מנכון נתקדם כסכלותא אנתון אילין
 cauentes & sitis leni in spiritu cum erigite eius qui fuerit
 ענון אנתון אנתון ברוחא מביכותא והיותון זהירין
 vti alter alterius onus & portate tenemini vos eam
 ודאמורוחא נשלם: ולא נהוא סריקא שובחא
 quod sic putat enim homo si Christi Legem adimplebit
 און אן אנש נבוסא דמשיחא: אן אנש ניר סכר דאיתוהי
 decipit animam suam sit non enim
 כסר דלא איתוהי נפשה מטעא:

19 φανερα δὲ ὄντα τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἃ τὰ ὄντα, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, 20 φθόνος, φαρμακεία, ἔχθρα, ἔρις, ἔχθρα, θυμὸς, ἐριθεία, διζήσια, σιχαμείρις, 21 φθόνος, φθόνος, μίσος, καὶ ὄψια τῶν ποιοῦντων, ἀσφραγιστὸν ὑμῶν, καὶ ὄψια καὶ ὄψια, ὅτι οἱ τοιαῦτα ἀποστρέφονται βασιλείαν οὐρανοῦ. 22 ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἔστι, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστοσύνη, εὐνοία, 23 πραΰτης, ἐλεησιμότητα καὶ ἡλικία τῶν ἁγίων. 24 οἱ δὲ τὸ Χριστὸν, τὸν ὄψια ἐκαστοῦ ἑαυτοῦ. 25 οἱ ἑαυτοῦ πνεύματι, πνεύματι καὶ ἀμύμων. 26 μὴ ἐπιθυμῶμεν τὴν δόξαν, ἀλλὰ ἀλλήλους, ἀγαπῶμεν ὡς τὸν ἑαυτοῦ. 1 Αδελφοί, εἰ καὶ ὁ καθένας ἑαυτοῦ τὸν ἑαυτοῦ πνεύματι, ὑμῶν οἱ πνεύματα καὶ τὸν ἑαυτοῦ πνεύματι ἀποστρέφονται, σκεπτόμενοι ἑαυτοὺς καὶ οὐ πειρασθῆτε. 2 ἀγαπῶμεν τὸ ἑαυτοῦ ὡς τὸν ἑαυτοῦ. 3 οἱ ἑαυτοῦ ὡς τὸν ἑαυτοῦ, ἑαυτοῦ φρονεῖτε.

NOVUM
 TESTAM
 TUM
 A
 V.

& animam suam inter ipsum & tunc probans sic opus suum homo sed
 4 אלא אנש עבדה נהוא בקר והוירין בינויה לנפשה
 onus enim homo omnis in alio & non glorio eius erit
 נהוא שובהרה ולי באחרנא: כל נש ניר מוכלא
 ei sermonem qui audit is autem communicet habulabit animæ suæ
 דנפשה נשקול: נשתתף דין הו דשמע מלתא להו
 bonis in omnibus eum qui audire facit
 מן דמשמע לה בכלהין טבתא:

Passionis serie quartæ matutinis
 צפרה דארבעה דהשנה

Mius enim quod seminat id illuditur non Deus erretis ne
 7 לא תשעון אלהי לא מתכחז מרס דורע ניר בר
 corruptionem carne de seminat qui in carne is metet id ipsum hominis
 אנשא הו הו חצר: מן דבכסר זרע מן כסרא חבלא
 metet que in eternum vitas spiritu de seminat qui in spiritu & is metit ipse

הו חצר ומן דברוח זרע מן רווחא היא דלעולם נחצור:
 9 וכר עבדינן דטב לא הות מאנא לן נהוא ניר זכנא
 tempus dum igitur nunc nobis erit molestum neque quo metemus

דנהצור ולי תאמאן לן: השא הכיל ער זכנא
 filios erga & maximè hominem omnè erga bona operemur nobis est
 אית לן נפלויה טבתא לות כל נש ויתראית לות בני
 vobis scripsi scripturas has videre fidei domus

ביתא דהיטנותא: הו אילין כתיבן כתבת לכו
 cogunt illi in carne ut gloriantur qui volunt in manus meis

באידי: אילין דעבין דנשתכרוון בכסרא הנון אלצין
 persecutione patiuntur nõ Christi per crucem ut tantum ut circumcidemini vos

לכו דתתנזרוון דבלחוד כוקיפה דמשיחא לא נתרדפוון:
 11 אף לא ניר הנון הליו דגורין נטרין נמוסא אלא צבין
 non autem mihi gloriantur vestra ut in carne vestra ut circumcidamini

דתתנזרוון דבכסרבוון דילכוון נשתכרוון: ליו דין לא
 Christi Iesu Domini nostri in cruce nisi ut gloriet mihi sic

נהוא לי דאשתכרה אלא אן כוקיפה דטרין ישוע משיחא
 mundo sum crucifixus & ego mihi crucifixus mundus per quem
 דכרה עלמא זקיף ליואנא זקיף אנא לעלמא:

4 אלא אנש עבדה נהוא בקר והוירין בינויה לנפשה
 5 נהוא שובהרה ולי באחרנא: כל נש ניר מוכלא
 6 דנפשה נשקול: נשתתף דין הו דשמע מלתא להו
 7 לא תשעון אלהי לא מתכחז מרס דורע ניר בר
 8 אף לא ניר הנון הליו דגורין נטרין נמוסא אלא צבין
 9 וכר עבדינן דטב לא הות מאנא לן נהוא ניר זכנא
 10 אף לא ניר הנון הליו דגורין נטרין נמוסא אלא צבין
 11 אף לא ניר הנון הליו דגורין נטרין נמוסא אלא צבין
 12 דתתנזרוון דבכסרבוון דילכוון נשתכרוון: ליו דין לא
 13 נהוא לי דאשתכרה אלא אן כוקיפה דטרין ישוע משיחא
 14 דכרה עלמא זקיף ליואנא זקיף אנא לעלמא:

15 In Christo enim Iesu neque circūcisio aliquid valet, neque praeputium, sed noua creatura.
 16 Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, & misericordia, & super Israel Dei.
 17 De cetero, nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.
 18 Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, fratres. Amen.

sed praeputium neque aliquid est circūcisio enim
 לא נא נד נודתא איתיה מדס ולא עורלותא אלא
 pax perficiunt semitam qui hanc & ihs
 ואלין דלהנא שבילא שלמין שלמא
 Dei Israel & super & misericordia super eos
 mihī deinceps
 ועל יסריל דאלהא : 17 מכיל לוי
 Iesu Domini nostri stigmata enim ego inieciat non laborem
 עני עבולא לא נרמא אנא ניר כותמתה דמרן ישוע
 Christi Iesu Domini nostri gratia ego porto in corpore meo
 ונא בפנני שקול אנא : 18 טיבותה דמרן ישוע משיחא
 amen Fratres mei spiritu et
 כוחכון אחי אמין :

Roma ab qua scripta est Galatas quae ad epistolae suae

שלמת אנרתא דלורת גלטיא דאתכתבת מן רהומא :
 15 οι εδω Χριστω Ιησου οτι ουδενη περιτομη η ισχυει, οτι ακροβυστια, δηλαδεν η κλιση· 16 και οτι επι των
 ενιοιστοι, ειρηνη επι αυτους και ησους, και ελεη τον Ισραηλ τον Θεου· 17 το λοιπον, κωλυμαι μωι μηδεν
 πο' ενωι εδω τα σιγματα του κυριου Ιησου οτι επι του σωματι μου βασυλίζω· 18 η χάρις του κυριου ημων Ιησου
 χριστου μετ' ησπυματος υμων, αδελφοι·
 Amen.

Προς Γαλατας εγραψην απο Ρωμης.
 Ephesios quae ad Epistola
 אנרתא דלורת אפסטיא

EPISTOLA B. PAULI
 Apostoli ad ephesios.
 CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, omnibus Sanctis qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu:
 2 Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.
 3 Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali, in caelestibus, in Christo:
 4 Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

caput
 קפלאון
 Baptismi
 דמעבוריתא
 Ihs Dei per voluntatem Christi Iesu Apostolus Paulus
 ונא שיהא ישוע משיחא בעבינה דאלהא לאילין
 Christo in Iesu & fidelibus Sanctis in Epheso
 ונא בנאפסוס קדישא ובידכונא בישוע משיחא :
 Iesu Dno nro & à Patre nostro Deo à & gratia vobiscum
 ונא עמבון וטיבותא מן אלהא אבון וכן מרן ישוע
 Christi Iesu Domini nostri Pater ipsius Deus fit benedictus
 ונא : מברך הו אלהא אבוהו דמרן ישוע משיחא
 quemadmodū per Christū in caelis Spiritus benedictū in omni q benedictio
 ונא ככל בורכן דרוח בשמיא במשיחא : 4 איכנא
 sancti vt essemus mundi constitutionem ante ab in eo elegit nos
 ונא כן מן קדם תרמיתיה דעלמא דנהוא קדישא
 sibi destinavit nos ante & per charitatem corā eo purificā
 ונא מים קדמוהו וכחובא קדם רשמן לה :

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Κεφ. Α.
 1 Παυλος αποστολος Ιησου Χριστου ελε θεληματος θεου, οτις εδωκεν ημιν οτι εσμεν, και παυλος ο Χριστου
 2 χαρις υμιν και ειρηνη απο θεου πατρος ημων και κυριου Ιησου Χριστου· 3 ολιγοτερο δ ουκ
 4 εστιν πατηρ του κυριου ημων Ιησου Χριστου, ο διλογησαμεν ημας οτι παση δολογια προθυμακω, οτι τις ετιστασει
 5 ημιν· 6 οτι ελεξατε ημας οτι αυτησ επεσ καταβολησ κοσμου, ημιν ημας εδωκεν και ημας καταπρωτον
 7 ελεξατε·

NOVUM
 TESTAM
 TUM
 A.
 IV.